

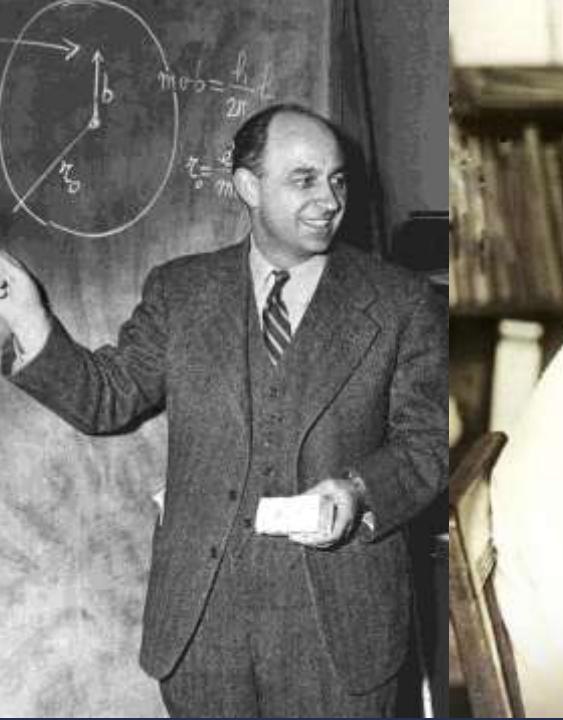
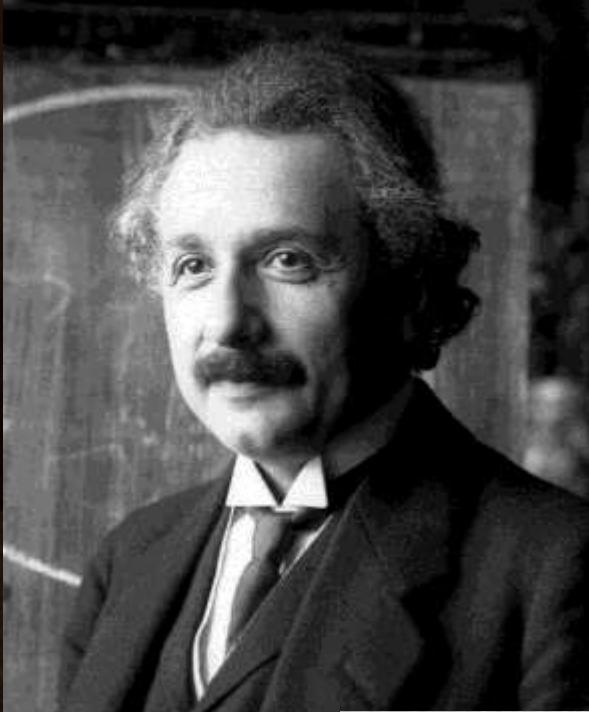

Eesti elektri varustuskindluse tagamine väikese moodulreaktoriga

Kalev Kallemets | MTÜ Eesti Tuumajaam

Sisukord

- Tuumaenergeetika alused
- 20. sajandi tuumaenergia
- Sulasool põhiomadused (termilised, kiired)
- Sulasoolreaktorite uurimise ajalugu
- Arendatavad reaktoritübi (TerraPower, Elysium, ThorCon, Terrestia Energy, Moltex)
- Mida teha, et saaks Eestis enne 2030 alustada rajamist?

Tuumaenergia põhiarvud

1. Otto Frisch: „Lise Meitner... worked out that the two nuclei formed by the division of a uranium nucleus together would be lighter than the original uranium nucleus by about one-fifth the mass of a proton. Now whenever mass disappears energy is created, according to Einstein's formula $E= mc^2$, and one-fifth of a proton mass was just equivalent to 200 MeV. So here was the source for that energy; it all fitted!“
2. Ühes grammis uraanis on $2,56 \times 10^{21}$ aatomituuma
3. 1 grammist saab $2,56 \times 10^{21} \times 200 = 5,12 \times 10^{23}$ MeV = $8,2 \times 10^{10}$ J = 0,95 MW ööpäevas
4. Kaasaegsete veereaktorite burnup 60 GWd/tU. Kiirete neutronitega vedlesoolreaktori „burnup“ 500 GW d/t. Kütusena pooldub 60% poolduvast kütusest (kas U₂₃₅ või Pu₂₃₉) vörreldes vaid 5% surveveereaktorites.
5. Veereaktorite kasutatud kütuses on peamiseks probleemiks pika radioaktiivsusega (N sajandit) **aktiniidid** (ameriitsium, küürium, neptuonium), mis moodustavad vaid 3% kasutatud kütuse massist annab 95% radioaktiivsusest.

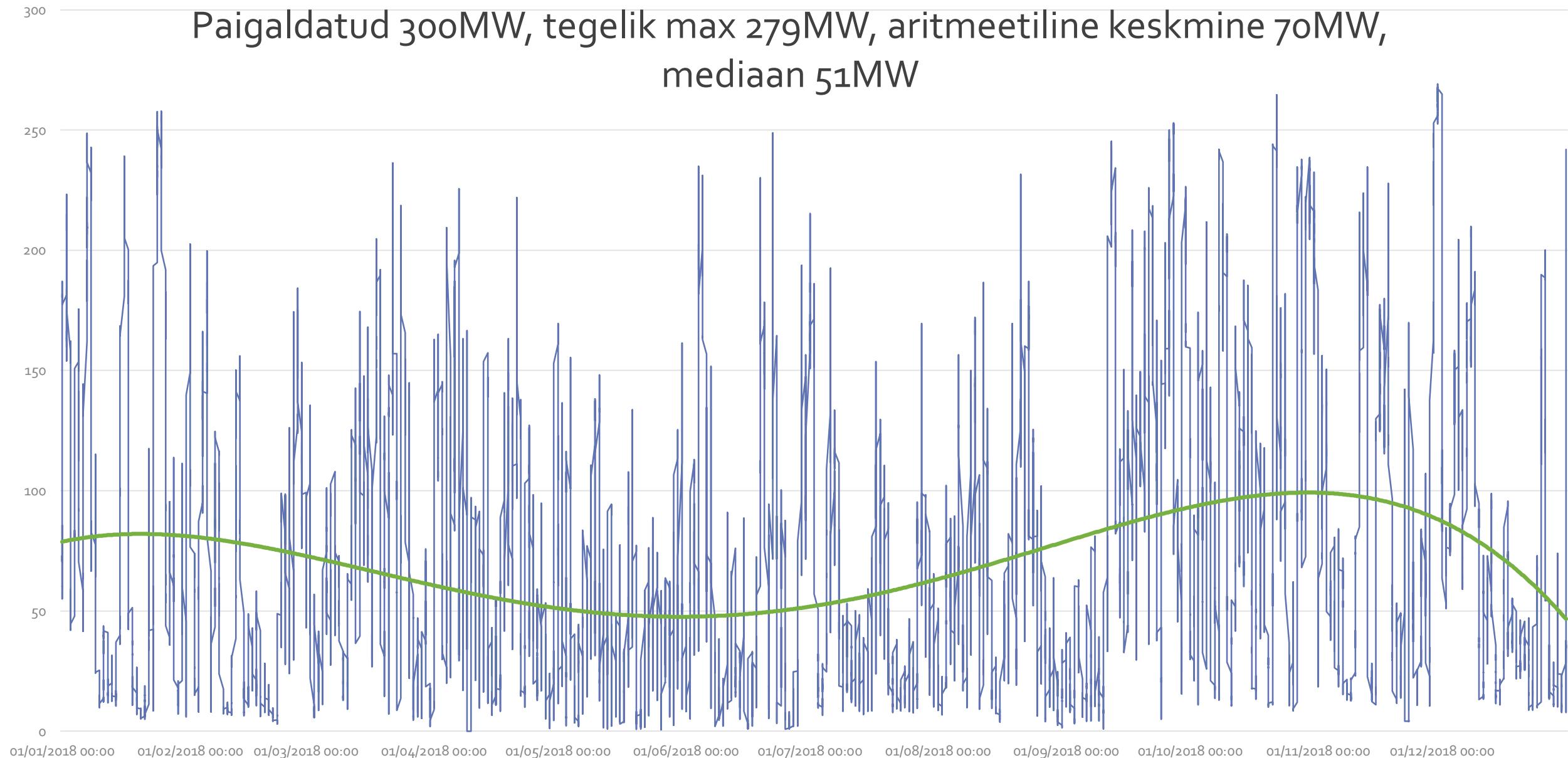
Allikad: A.Paist; R. Kruus. Tuumareaktorid. TTÜ 2011; <http://www.radioactivity.eu.com> ; Bob Weintraub. *Lise Meitner (1878–1968): Protactinium, Fission, and Meitnerium*. Retrieved on June 8, 2009.

MIS ON EESTI ELEKTRIVARUSTUSE TULEVIK?

- 2018 CO₂ hind 18,5€/t; 2020+ ca 30-40€/t
- Narvas 2019. suletakse 600MWe võimsust; 2030 veel 800MWe
- NordPool 2018 **keskmise elektri hind 45,8€/MWh. Tipud 60€/MWh**
- 2017- 2018 rajati Eestis 3 uut tuulikut. Puiduga koostootmise potentsiaal täidetud. 2030 50% taastuvenergia ebareaalne.
- 2021 Norrast valmib **KOLM** 1400MW ühendust UK, Saksaga. Rootist 600MW
- 2021-2023 Saksamaa sulgeb 8 tuumajaama, Roots 2 reaktorit (1730MW) suletakse 2019-2020.
- 2025 ei rajata ühegi Vene või Valgevene lahtiühendatavale ühendusele konverterit.
- 2030 elektri hind päeva tippudes ca 70-80€/MWh, keskmise 60-70

Tuuleenergia 2018 aasta tunnipõhine toodang

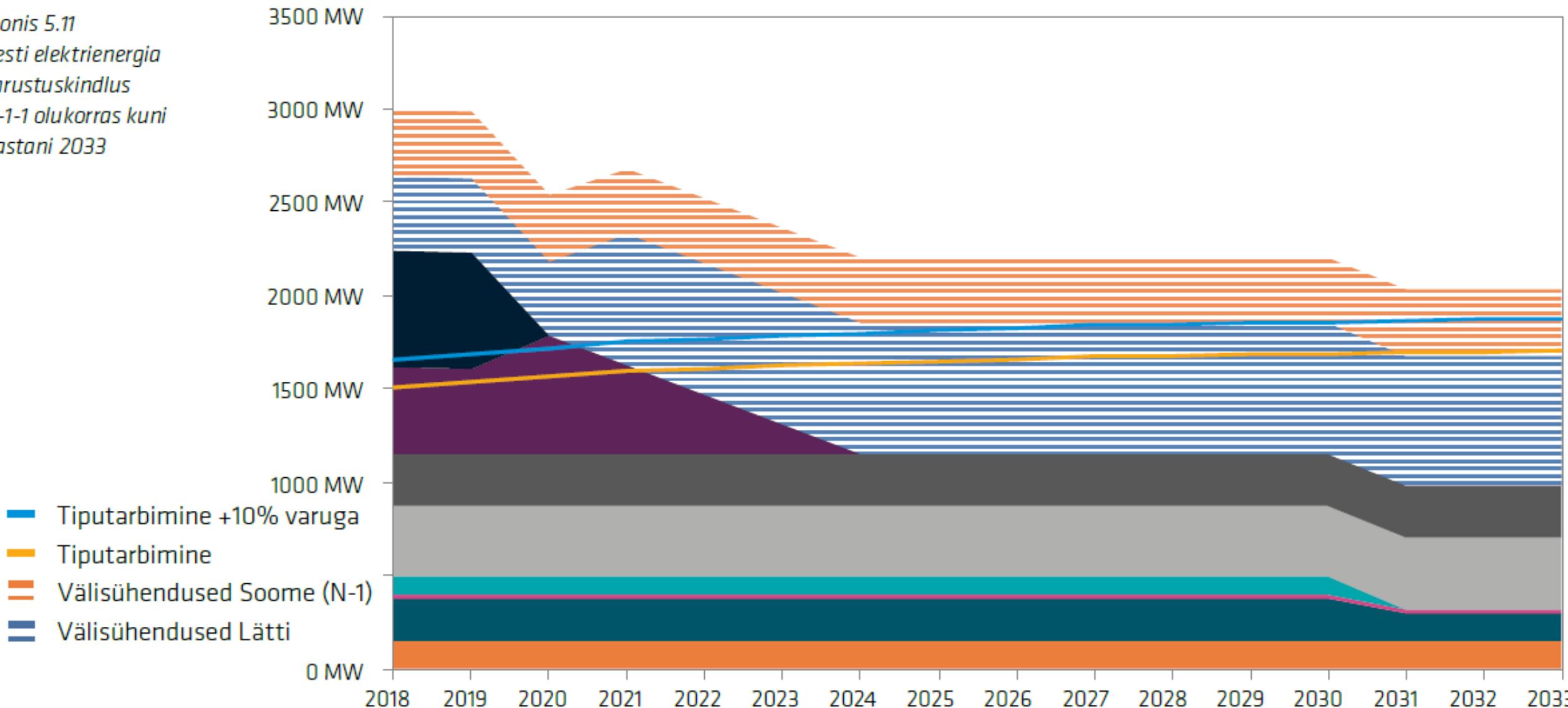
Paigaldatud 300MW, tegelik max 279MW, aritmeetiline keskmise 70MW,
mediaan 51MW

Mis on pildil valesti? Varustuskindlusega

Joonis 5.11

Eesti elektrienergia
varustuskindlus
N-1-1 olukorras kuni
aastani 2033

FINLAND'S INTEGRATED NATIONAL ENERGY AND CLIMATE PLAN

Draft version submitted to the European Commission
20 December 2018

Table 12. Projection of demand, generation capacity and interconnector capacity in peak load situations [MW].³⁰

	2020	2030	2040
Peak demand	15,300	16,200	17,000
Generation capacity *	13,680	13,920	12,960
Deficit	1,620	2,280	4,040
Interconnector capacity	4,850	6,050	6,050

*including strategic reserves in 2020, wind power equalling 6% of installed capacity, PV capacity not included

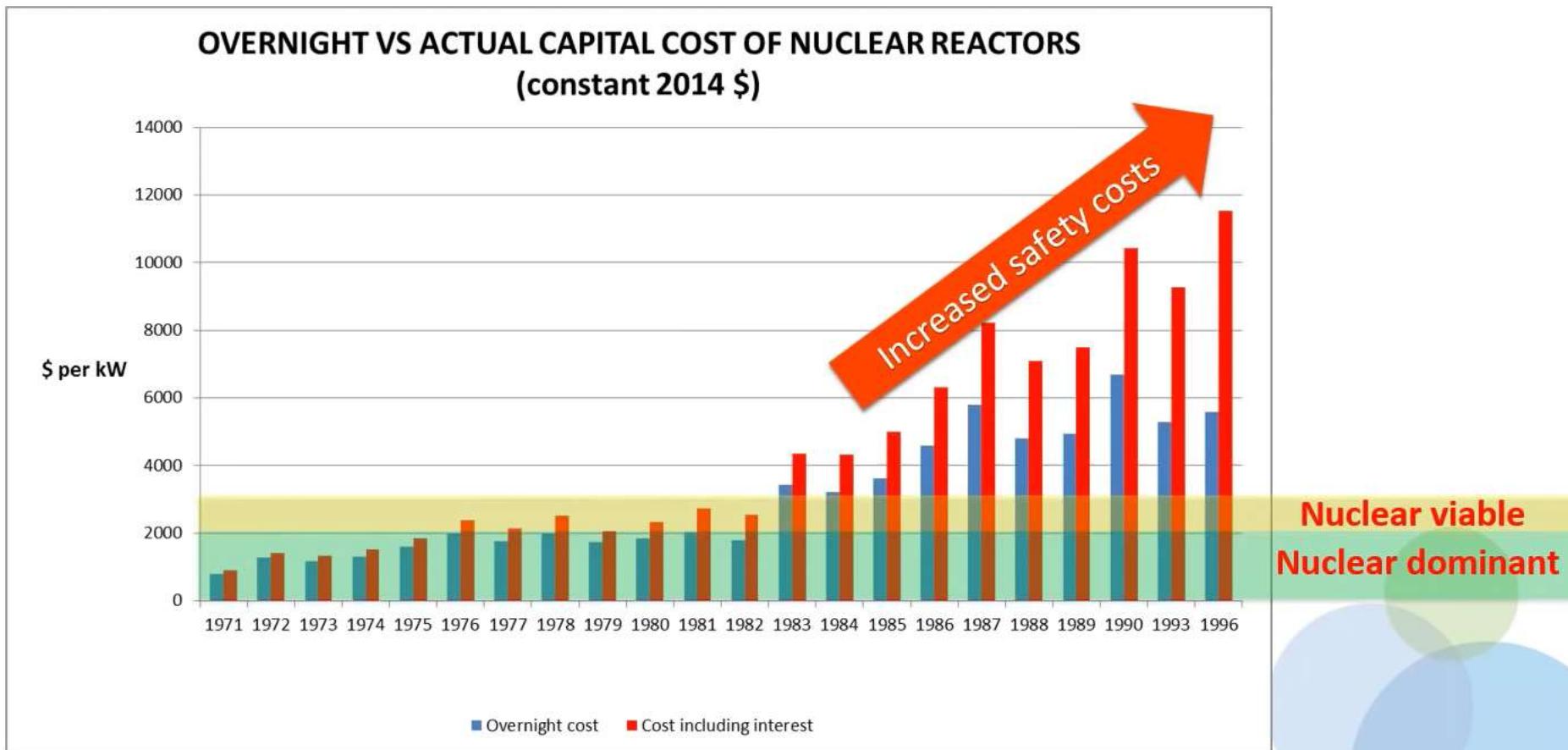
Sweden's draft integrated national energy and climate plan

„The production of wind power will increase to 2040. In 2040, wind power production is over 50 TWh compared to 19 TWh in 2020. In 2030, solar power is also increasing and in 2040 it is almost 5 TWh in the energy system. An electricity system with a large share of variable electricity, such as wind and solar power, will bring several challenges in terms of power control. Without any other power source that replaces nuclear power, there is an increased risk of power failure situations occurring more often in the future.“

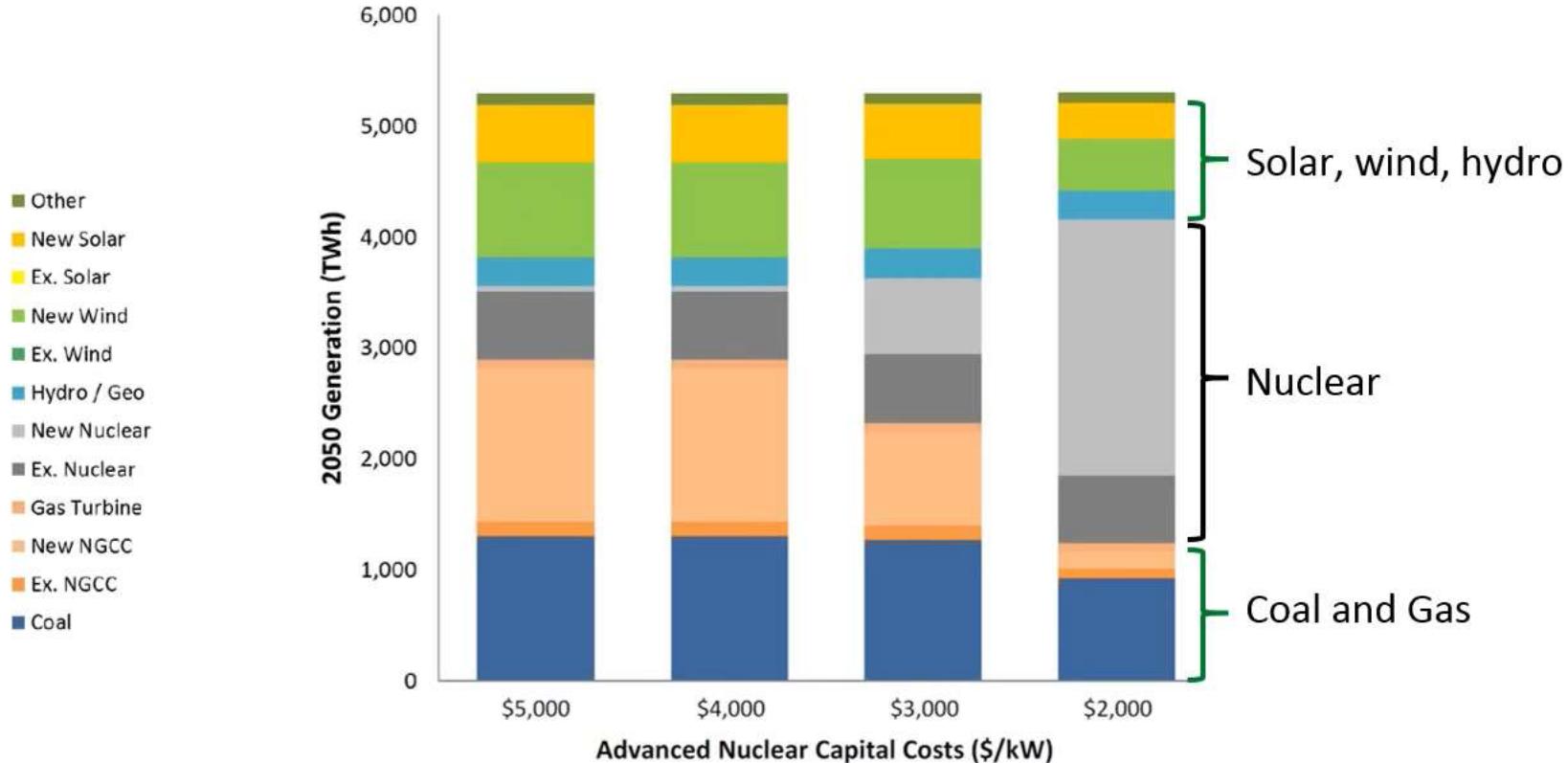
Miks suured, veejahutusega tuumajaamad **ei ole tulevik**

- UK Hinkley Point EPRi valitsuse garanteeritud hind 90€/MWh
- Olkiluoto 3 valmimine 9 aastat hiljem ja **6,3 miljardit EUR üle eelarve**.
- Flamaville EPR- 6 aastat üle tähtaja ja **7 miljardit EUR üle eelarve**
- Vee temperatuur reaktoris 315 °C, mille juures surve 155 baari (**15.5 MPa 153 atm**), mistõttu suure surve hoidmiseks vajalikud massiivsed reaktorid, terastorustikud, aurugeneraatorid ja betoonstruktuurid.
Tšernobõlis oli peamine avarii auruplahvatus.
- Tahke kütusega kaasneb radioaktiivsete gaaside teke (iod, tseesium)
- Vee ja tsirkooni kõrgtemperatuurne reaktsioon -> vesinik. Fukushimas toimus vesinikplahvatus.

Nuclear Energy is too Expensive

The importance of capital cost

At \$3000 /kW nuclear is viable, at \$2000 it is dominant

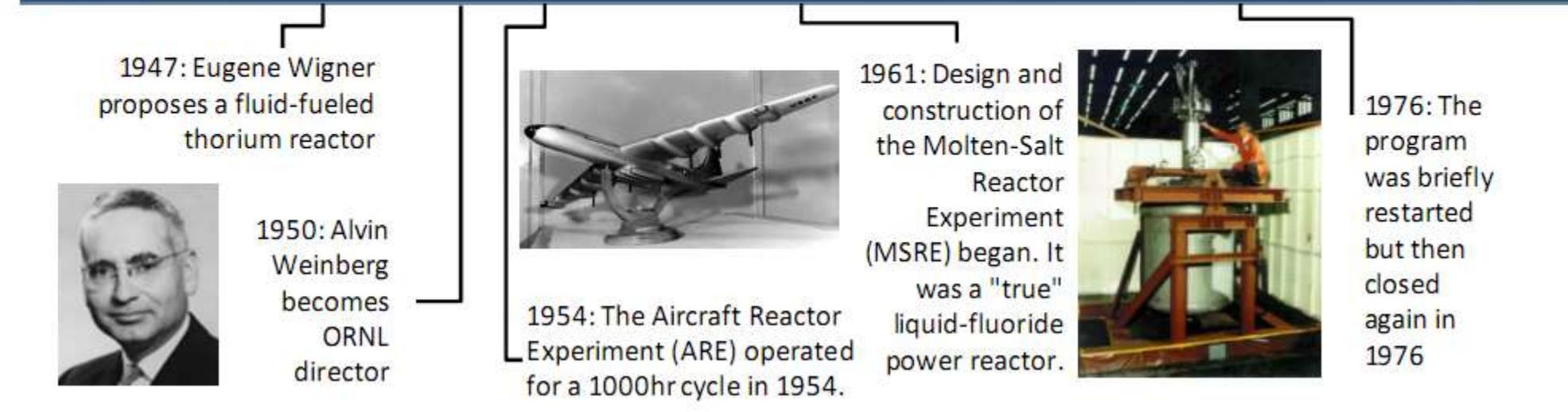
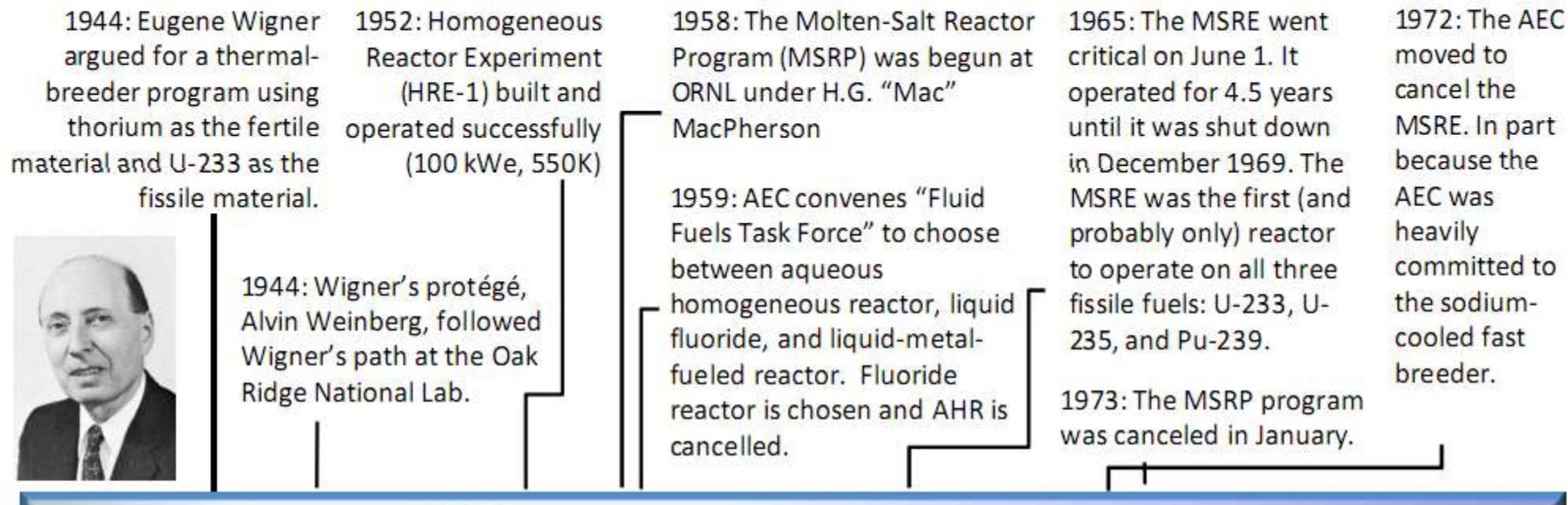
Sulasoolade eelised

- Passiivne ohutus (MSR katseliselt tõestatud)
- Ei ole rõhu all – midagi ei saa plahvatada ; seiskamata kütusevahetus
- Ei eraldu kütusest kõrgradioaktiivseid gaase
- Võimalus kasutada kasutatud kütust, tooriumi, lihtsam kütusetootmine, kordi efektiivsem kütusekasutus (vähem jäätmeid)
- Lihtne ja ohutu tähendab **odav**.

Probleemid:

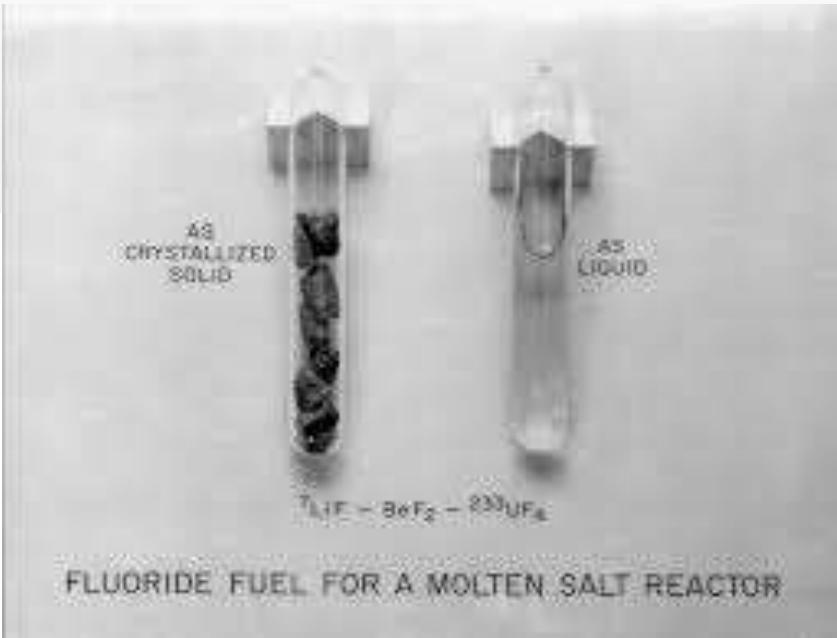
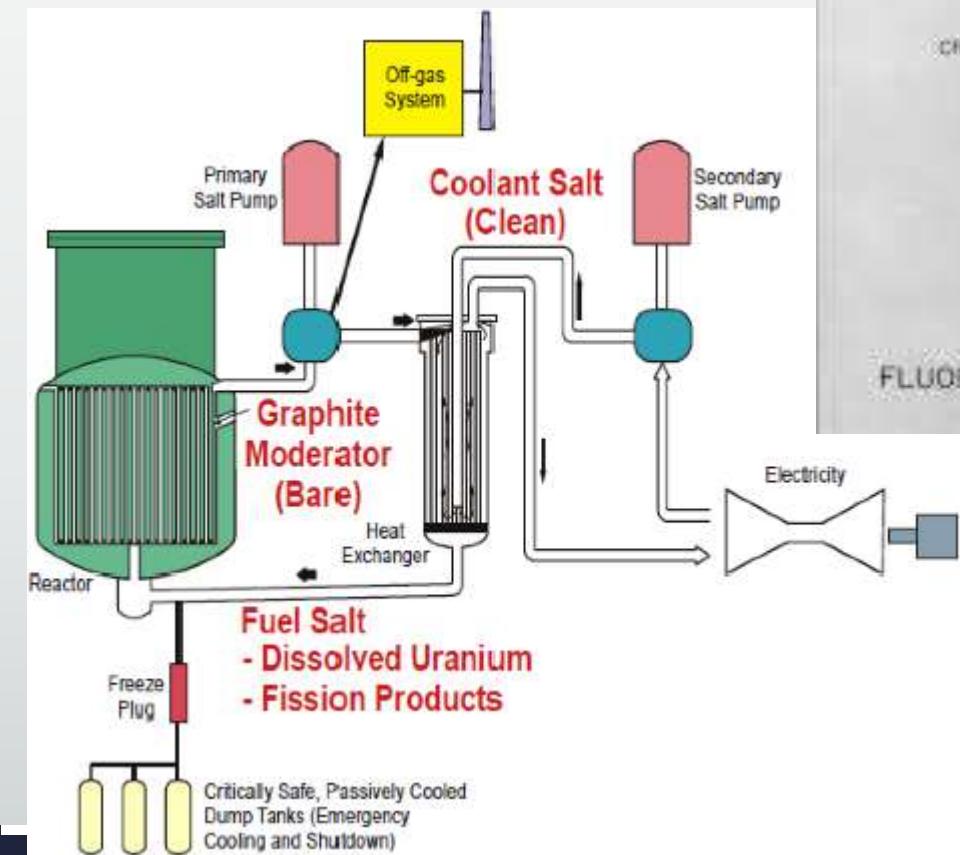
- Kütusesoola voolamise korral n-korrosioon/creep, hilinenud neutronid, uus modelleerimine, moderaatori kulumine, litsentseerimine.
- Kütuse voolamisel kõrgradioaktiivne lekkerisk.
- Online kütuse keemiline puhastamine
- Senised suurettevõtted, personal, regulaator harjunud veereaktoritega.

History of the Molten Salt Reactor

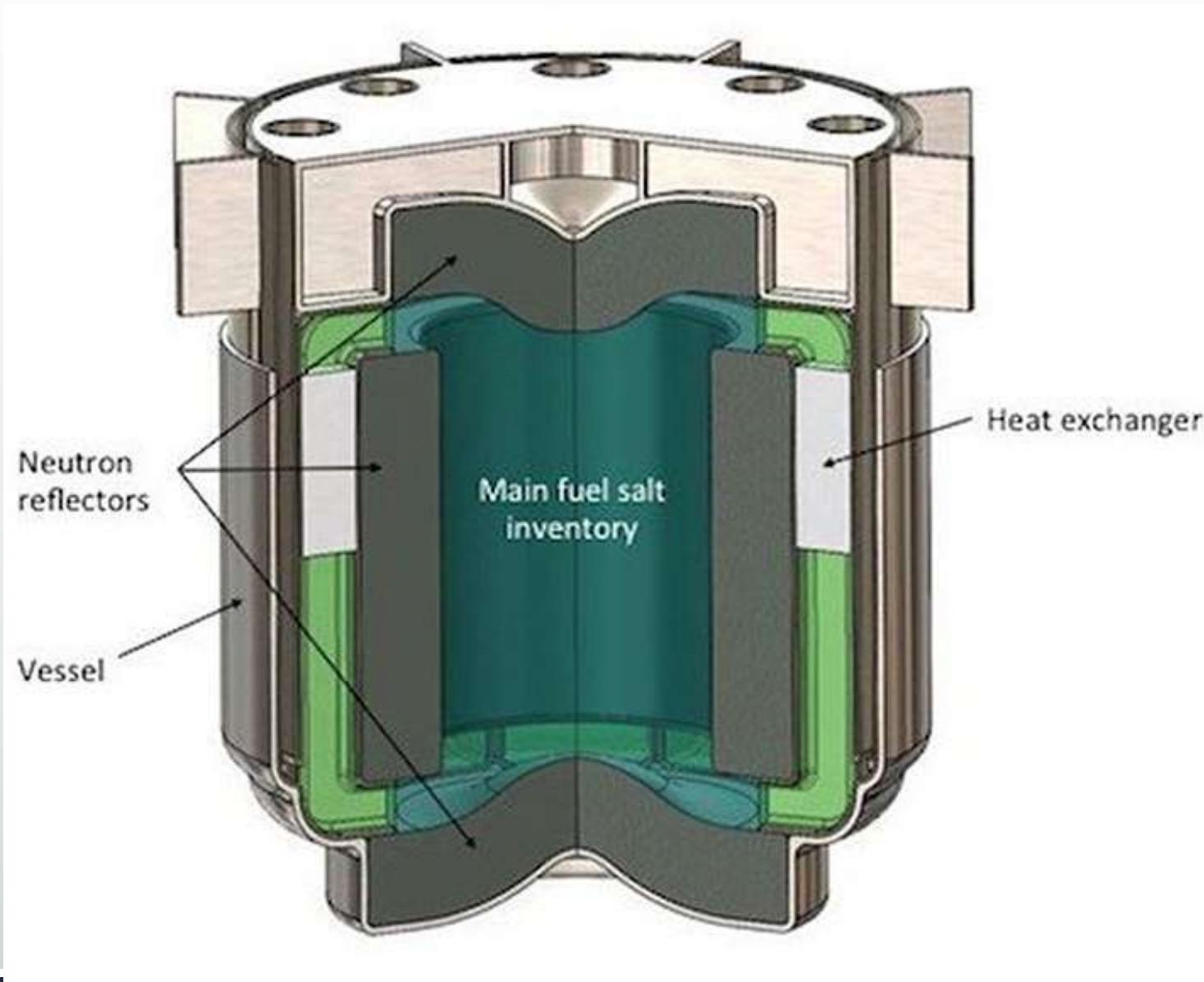

Denatured Molten Salt Reactor (DMSR) in the early 1980s

Integral Fast Feactor 20MWe (sodium cooled) 1984-1994

Terra Power MSCR

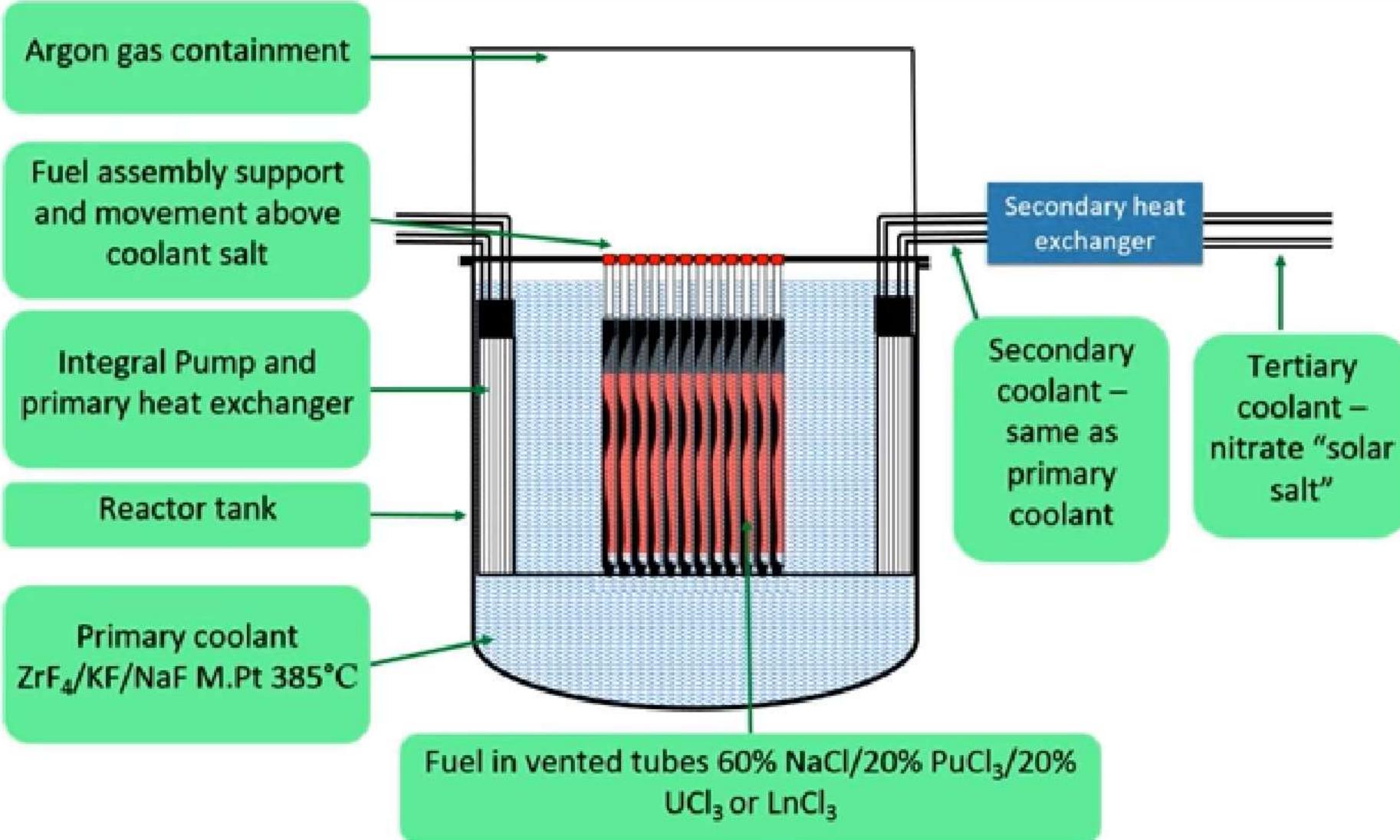
Terra Power MSCR

- The U.S. Department of Energy already invested more than \$28 million in cost-shared funds for the project to further identify and test materials used in the reactor.
- testing in a \$20 million test loop facility starting in 2019.
- 1,100-megawatt prototype reactor by 2030.
- design uses liquid chloride salts as a coolant and fuel that flow through the reactor core—allowing the fission to directly heat the salts.

Moltex Energy (UK)

- Kiirete neutronite reaktor
- Kasutab kütusena kas kasutatud kütust, uraani või tooriumi
- Burnup 500GW/d
- Vedelkütus ei ole voolav kontuuris vaid kütusevarrastes
- Puudub reaktori seiskamine kütusevahetuseks
- Litsenseerimisel Kanadas. Ehitus planeeritud 2024

Basic design cartoon of the Stable Salt Reactor – Wasteburner

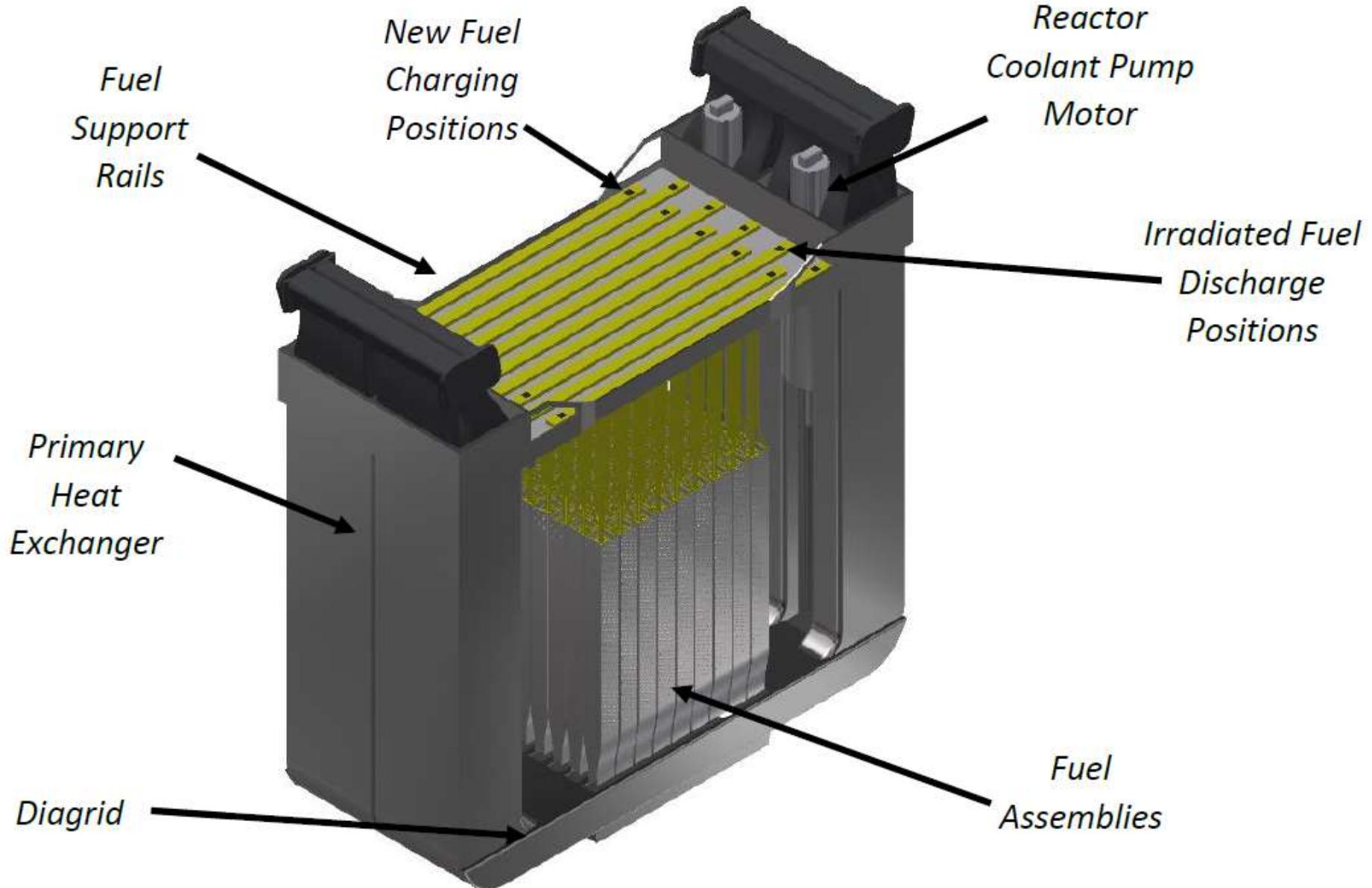
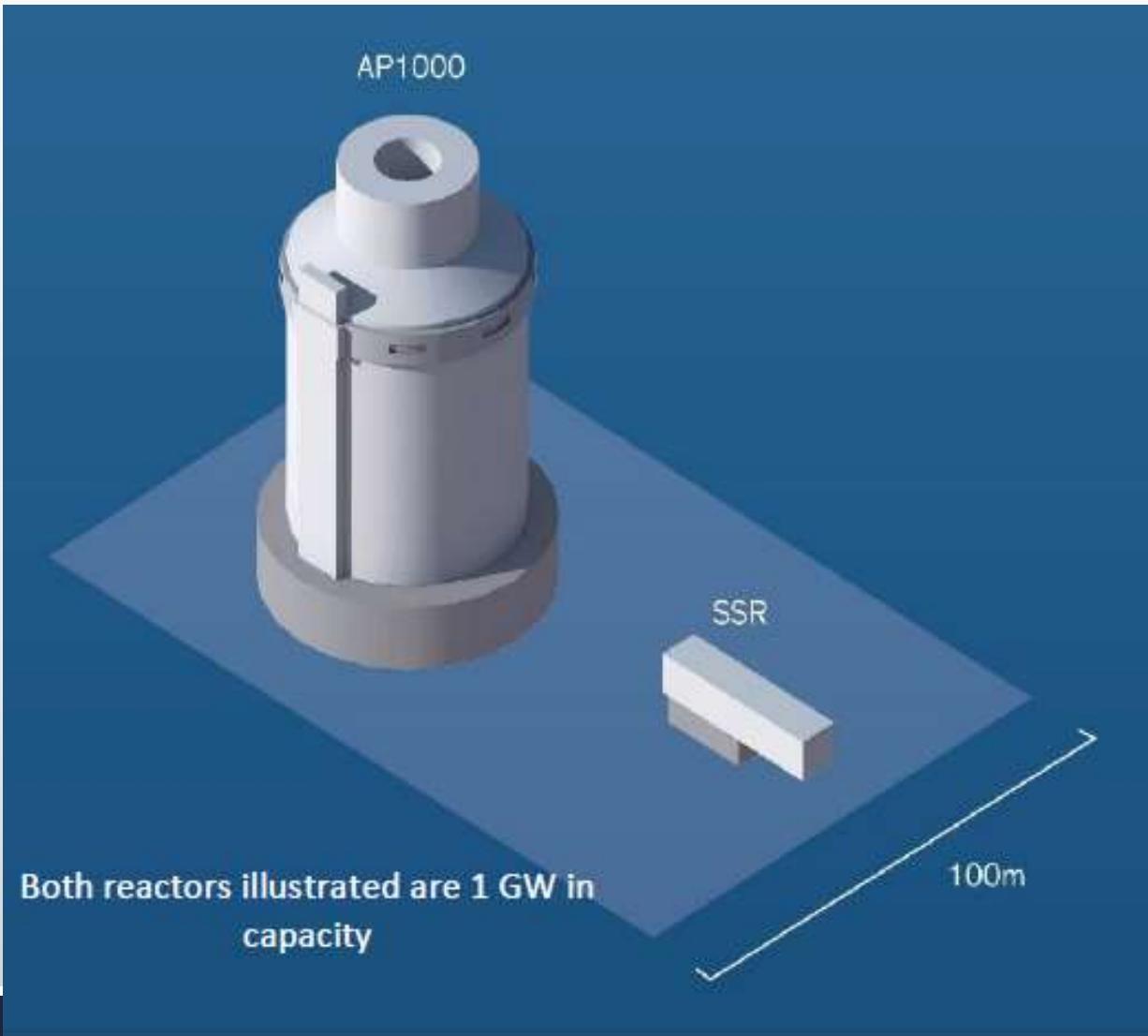

Figure 6: Overview of Stable Salt Reactor Core Module

Suurus loeb. Väiksem on odavam

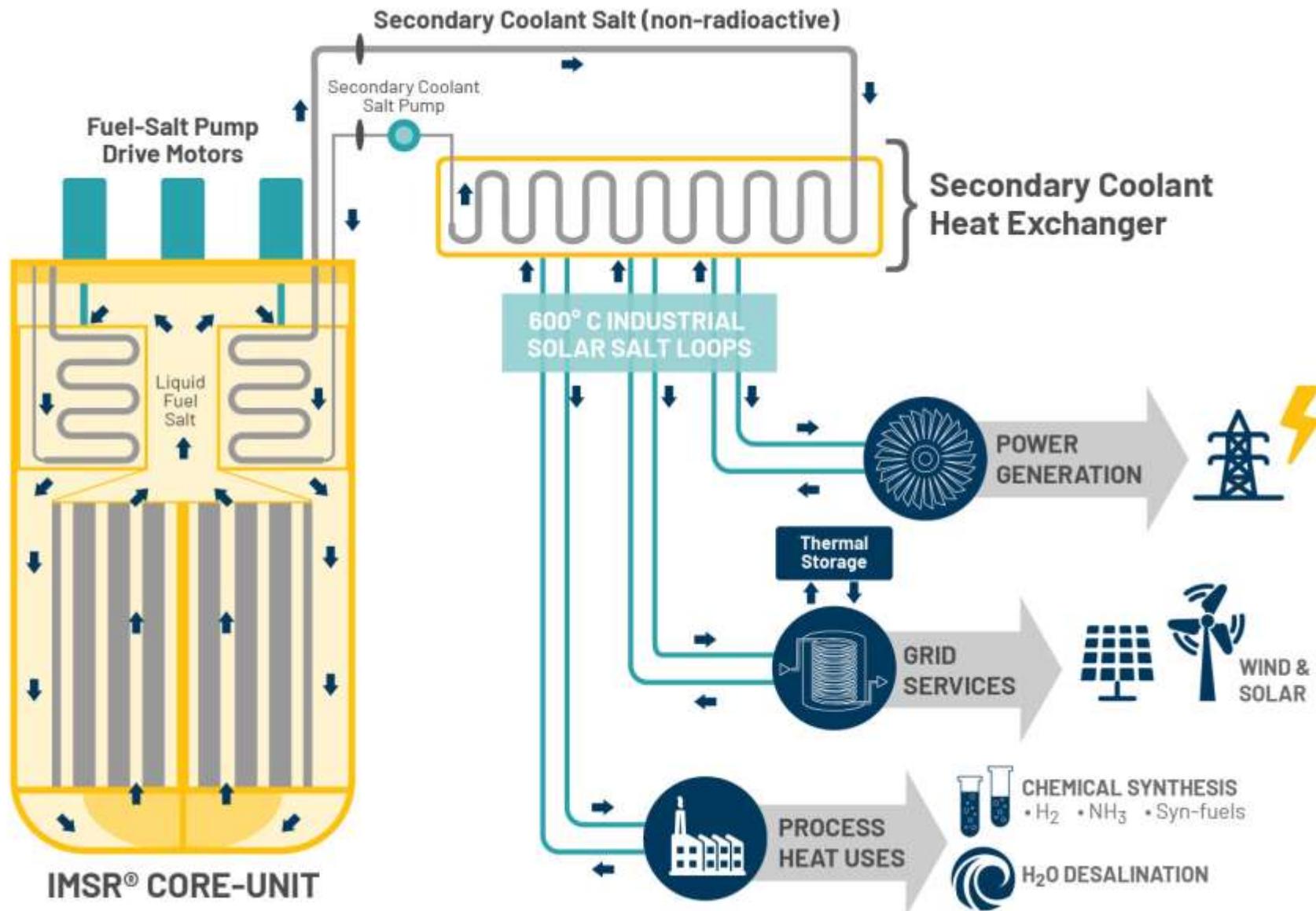
NuScale Module
50MWe **700t*, 415m³**

*ref: www.nuscalepower.com

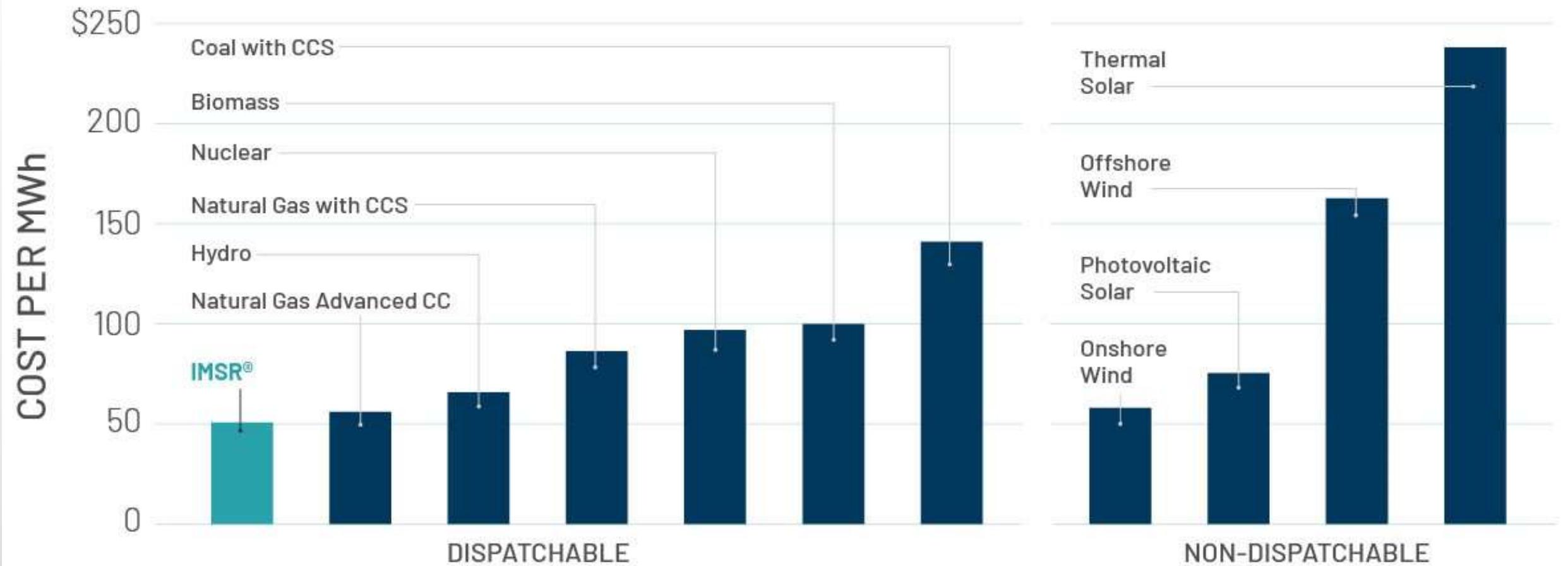

Moltex SSR Module
150MWe **18t, 50m³**

Terrestrial Energy (Kanada) 200MW ISMR

TOTAL SYSTEM COST

Terrestrial Energy – ISMR 400

- Alustas oktoobris 2018 Kanadas Vendor Design Review 2 faasi
- Alustas vesiniku tootmise uuringuid Southern Company'ga (USA)
- L3 MAPPS'iga alustas simulatsioonitarkvara arendamist
- Terrestrial Energy USA sai \$3.15 miljonit USA valitsuse toetust tehnoloogia arendamiseks.
- Terrestrial Energy USA ja Energy Northwest allkirjastasid asukoha valiku, ehituse ja opereerimise lepingu Idaho National Laboratory's.
- Käivitatud ISMRI rajamise teostatavusuuring Canadian Nuclear Laboratories

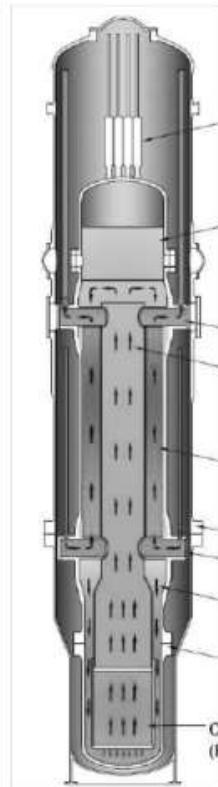
Proprietary ultra compact design

250 MWth,
in a 20' container,
50 ton, 35 m³

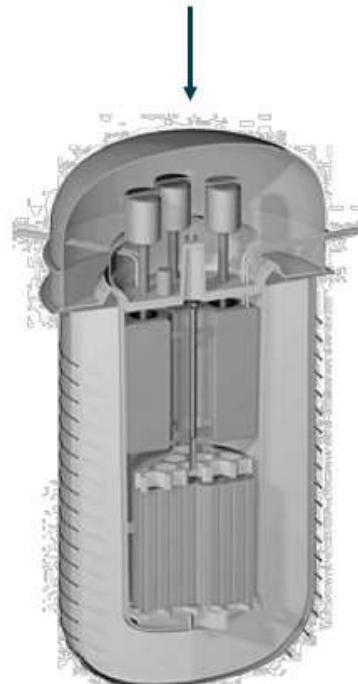
Seaborg CMSR
250/100 MW

2,7m x 20m
Without pumps

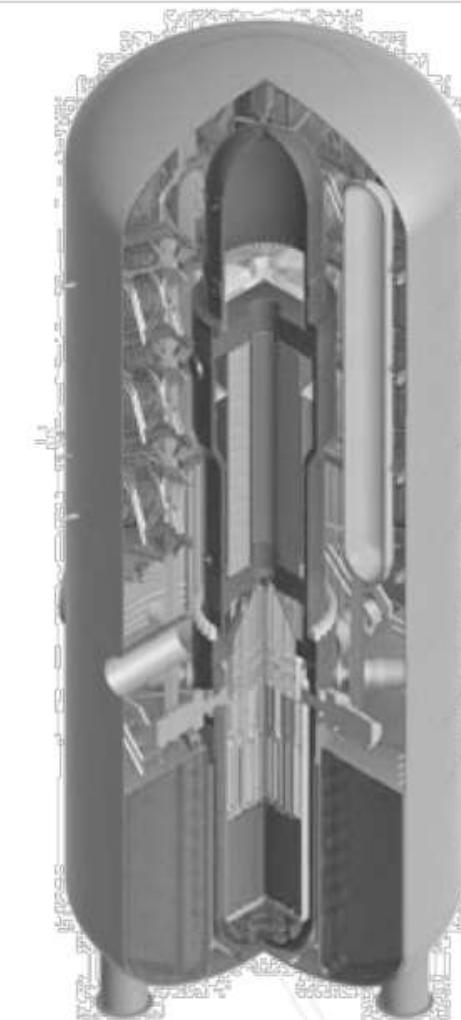

NuScale LWR
160/50 MW

Closest competitor
(400-500 ton)

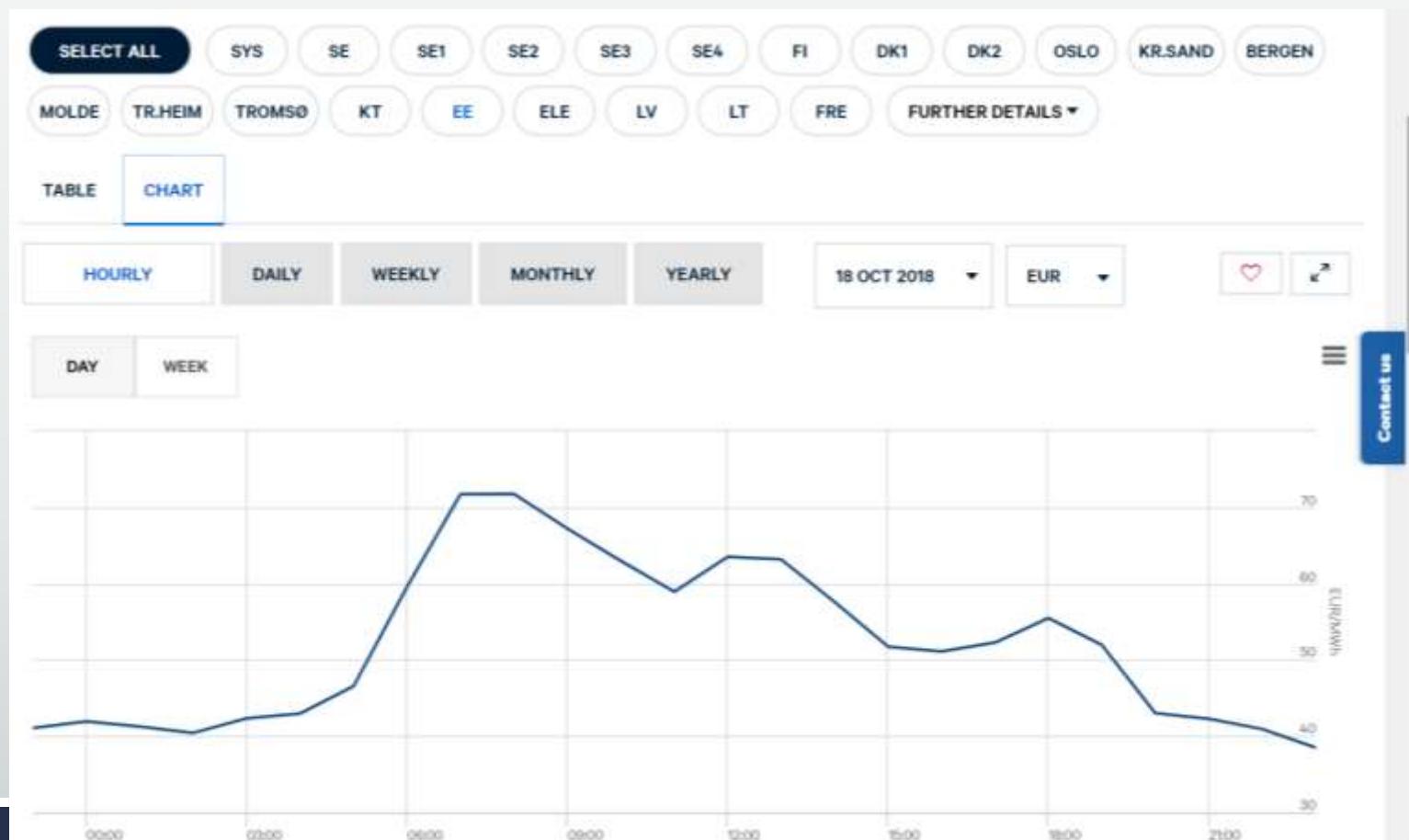
Downscaled IMSR
300/125 MW

Westinghouse LWR SMR
600/225 MW

Salvestuse eelis

- 600C sulalsoola temperatuur ja soojuse salvestus võimalda b 300MWe reaktoril toota ja salvestada sooja soola 24h, kuid sellest toota elektrit 8 tunnil päevast (kõige kallimal ajal).
- 18 oktoober- 12h alla 50€/MWh
- 12 h üle 50 €/MWh
- 8 h üle 60 €/MWh
- „Salvestuse“ hind 5€/MWh

- Commercially deployed molten salt heat store

Mida tuleks Eestis teha?

1. Sisukas arutelu energiajulgeoleku/kliimapoliitika valikutest. Riiklik positsioon, kas SMR sobiks
2. Kompetentside arendamine – uuringud, stipendiumid, koostöö partneritega
3. Asukoha valik
4. Kiirguskaitseseaduse täiendus
5. Regulatiivne võimekus (rajamisluba, opereerimisluba, järelevalve)